Тара параççĕ. Уссине курăпăр-ши?

Чăваш Ен Пуçлăхĕн кăçалхи сентябрĕн 30-мĕшĕнчи Указĕпе килĕшӳллĕн республикăн Чĕрчун тĕнчин объекчĕсемпе вĕсем пурăнакан вырăнсене хӳтĕлекен, тĕрĕслекен, чĕрĕлĕхпе усă курас ĕçе йĕркелекен патшалăх службине пĕтереççĕ. Унăн уйĕнчи тĕллевсене ӳлĕм пурнăçлама ЧР Çутçанталăк ресурсĕсемпе экологи министерствине шанаççĕ. ЧР Министрсен Кабинечĕ унăн çĕнĕ штатне, çав шутра чĕрчунсене хӳтĕлекен пайне çывăх вăхăтра çирĕплетет. Служба хăйĕн тивĕçне унччен пурнăçлать. Владимир КУЗЮКОВ ертӳçĕ «Хыпар» журналисчĕн ыйтăвĕсене хуравларĕ.

– ЧР Арбитраж сучĕн йышăнăвĕпе килĕшӳллĕн патшалăхăн кашни акарçă кайăка çӳреме пултаракан фондне таварнă сунар лаптăкĕсене аукцион ирттерсе кăçал çĕнĕрен çирĕплетесси çинчен «Хыпар» пĕлтернĕччĕ. Ку ĕç епле пырать?

– Служба 17-шне /200 яхăн пин гектар/ тепĕр хут уйăрма палăртнăччĕ. Октябрĕн 8-мĕшĕ тĕлне 10-шне тара парассишĕн аукционсем йĕркелерĕмĕр. Етĕрне енчи В.И.Чапаев ячĕллĕ ăратлă лаша завочĕ – Сучково /19 пин гектар/, Патăрьел районĕнчи «Исток» АФ – Шăмăршă /13 пин/, Йĕпреç районĕнчи «Рассвет» АУО – Вăрнар /24 пин/, Чăваш сунарçисемпе пулăçисен пĕрлĕхĕ – Сĕнтĕрвăрри /29 пин/, Шупашкар районĕнчи Толик Хураски ялĕнчи «Средняя Волга» АУО – Хĕрлĕ Чутай тăрăхĕнчи Вишенер /0,5 пин/ тата Муркаш районĕнчи Турай /22 пин/, Шупашкарти «Кенар» ООО Комсомольски тăвращĕнчи Дубовка /0,8 пин/ сунар лаптăкĕсене тара илчĕç. Вĕсемпе ĕç вĕçленнĕ.

Çĕрпӳ районĕнчи «Южный» ООО – Елчĕк районĕнчи Елчĕк, Шупашкарти «Моксур» общество Муркаш сунар лаптăкĕсене тара парассишĕн ирттернĕ аукционсенче çĕнтерчĕç. Служба вĕсемпе килĕшӳ çирĕплетмен-ха. Ăна тăвасси аукцион хыççăн вунă кунран палла пулĕ. Куславкка районĕнчи сунарçăсемпе пулăçсен пĕрлĕхĕ хаклашура çĕнтерчĕ пулин те темле сăлтава пула килĕшӳ тумарĕ. Районти тепĕр организаци те çирĕплетмерĕ. Çавăнпа Куславкка лаптăкне тара парас тĕллевпе тепĕр аукцион ирттерме тивĕ. Тата 7-шне 49 çула тара парас тĕлĕшпе ку уйăхра аукционсем иртĕç.

– Тара илнисен умне мĕнле тĕллевсем тухса тăчĕç?

– Вĕсен сунар вырăнĕсемпе, чĕрчунсемпе усă курма ирĕк пур. Хăйсем çеç сунар йĕркелеме, унта акарçăсене ăвăстарма пултараççĕ.

– Вĕсем чĕрчун тĕнчине пуянлатма пулăшасса шанатăр-и?

– Пĕр-икĕ çул иртмесĕр нимĕн те калаймастăп. Ĕрчетесси иккĕлентерет. Хăшĕ-пĕри лаптăксенче мĕн тăвассине халичченех пĕлмест тейĕн. Паллах, предприятисен укçа çителĕклĕ, çавăнпа тара илнĕ. Сунар хуçалăхĕсем патшалăха налук мĕн чухлĕ кусарнинчен, тӳлевсенчен мĕнле аталаннине курăпăр. Акарçăсене сунара çӳреме май тумасан бюджета укçа кусмасть.

– Хыснана аукционсенчен миçе тенкĕ кĕчĕ?

– Вунпĕр миллион.

– Вĕсене саккунпа килĕшӳллĕн ирттертĕр-и?

– Раççей саккунĕсене пăхăнса уссăн йĕркелерĕмĕр. Аукцион ирттересси çинчен Раççей тата республика шайĕнче пĕлтертĕмĕр.

– Çĕнĕ арендаторсем халиччен сунар хуçалăхĕ тытнă-и?

– Сучково /Етĕрне/ тата Шăмăршă лаптăкĕсене тара илнисем чĕрчун ĕрчеткеленĕ. Ыттисем ку енĕпе ĕçлесе курман.

– Служба 2016 çулхи январĕн 31-мĕшĕччен сунар йĕркелесе хир сыснипе пăши миçе пуç тытассине пĕлтерчĕ. Çав хыпарпа паллаштармăр-и?

– Тытма палăртнă чĕрчунсен хисепне шăпа ярса палăртрăмăр. Мĕнпур йышши сунар вырăнĕсенче пурĕ 170 яхăн /ку – республикăри мĕнпур хир сыснин /1300/ 13,1 проценчĕ/, вăл шутра арендаторсене тара паман, кашни ухатник çӳреме пултаракан лаптăксенче 20 сысна тытма ирĕк патăмăр. Çакăнтан ытларах тытмасан килес çул вĕсен йышĕ кăçалхи чухлех пулĕ. Çитес çулхи август уйăхĕччен 13 пăши кăна /кĕтĕвĕн 2 проценчĕ/ тытма ирĕк параттăр.

– Служба кашкăрсене серепене çаклатнă сунарçăсене сысна тытма ирĕк памашкăн шантарнăччĕ. Сăмаха тытатăр-и?

– Тытатпăр. 20 сыснан 30,7 проценчĕ тукмак хӳресене çаклатнă акарçăсене тивĕ. Вĕсен йышĕнче – Николай Мартынов /Элĕк/, Валерий Андреев, Леонид Михайлов, Петр Козлов /Йĕпреç/, Виталий Ларионов /Комсомольски/, Михаил Ортиков, Николай Кабанов /Пăрачкав/, Николай Косулин /Çĕмĕрле/. Кашамансене капкăна лектернĕ тата икĕ сунарçа çеç шăпа янă чухне ăнмарĕ.

– Кăçал уртаракан чир анлă сарăлнă пирки тилĕ йышне йĕркелерĕр. Ку ĕç мĕнле пычĕ?

– Сентябрĕн 15-мĕшĕ тĕлне 600 ытла тытнă, тушкисене Çĕрпӳ районĕнчи чĕрчуна утилизацилекен завода ăсатнă. Çав кунран пуçласа тилĕ, кашкăр, енот йытти тытмалли тапхăр пуçланчĕ. Вăл февраль вĕçĕччен пырать.

– Служба кăçалхи 9 уйăхра сунар йĕркине пăхăнман миçе тĕслĕхе тăрă шыв çине кăларчĕ?

– 120-шне. Ку шутра 3-шĕ тĕлĕшпе уголовлă ĕç пуçарнă. Елчĕк районĕнче саккуна пăсса пăши тытнă браконьера суд тенкелĕ çине лартнине «Хыпар» пĕлтернĕччĕ. Çутçанталăкăн Çĕмĕрле районĕнчи уйрăмах сыхлакан Кăмаша лаптăкĕнче хир сыснине тата республикăн Хĕрлĕ кĕнекине кĕртнĕ пысăк пĕкĕ сăмсана /кроншнеп большой/ вĕлернĕ браконьерсене те айăпларăмăр.

– Ытларах асăннă йĕркен хăш статйисене пăхăнмаççĕ?

– Службӑран тата сунар хуçалăхĕсенчен ухатара çӳреме ирĕк илмесĕрех уй-хирте, вăрманта, улăхсаранра пăшалпа çӳреççĕ, суркунне шыв-шур тăвращĕнче кумса переççĕ /саккунпа килĕшӳллĕн ӳпле-хӳшĕрен çеç тĕллемелле/, вĕçен кайăка пăшалтан персе антарма ирĕк панă хисепрен ытларах тытаççĕ, сунара автомашинăпа кайнă е унтан таврăннă чухне пăшала йĕнниччен кăларса пыраççĕ.

– Виçсерен иртнисене мĕнле айăпланӑ?

– 110 сунарçа тата должноçри пĕр çынна административлă майпа явап тыттарнă: пурĕ 140 пин тенкĕлĕх штраф панă. Кунсăр пуçне чĕрчун тĕнчине кӳнĕ тăкакшăн судсене 395 пин тенкĕлĕх тавăç тăратнă. 17 сунарçăран сунар правине султалăклăха тата 5 пăшал /пĕрне полици пайĕнче шута илтермен/ туртса илнĕ.

– Акарçăсем сунар йĕркине пăснă пирки службăн хăш инспекторĕсем ыттисенчен протокол нумайрах çырнă?

– Константин Горшков /Шупашкар районĕ/, Сергей Ксенофонтов /Муркаш/, Сергей Карпунин /Етĕрне/, Юрий Михайлов /Элĕк/, Валерий Кузьмин /Хĕрлĕ Чутай/.

– Ку чухне сунарта хăш чĕрчунсене тытма юрать?

– Шыв-шур, шурлăх, улăх-çаран, уй-хир кайăк-кĕшĕкне – ноябрĕн 15-мĕшĕччен, ондатрăпа Европа хăнтăрне – мартăн 1-мĕшĕччен. Çак уйăх вĕçлениччен мулкачсене йытăпа хăвалаттарса хуптĕрлеççĕ. Ноябрĕн 1-мĕшĕнчен пуçласа январĕн 10-мĕшĕччен вĕсене саккун ирĕк паракан ытти меллепе усă курса тытĕç. Ноябрьтен пуçласа мартăн 1-мĕшĕччен шашкă, пакша, сăсар, вăрман пăсари, шăши юсĕ тытма ирĕк панă.

■ **Юрий МИХАЙЛОВ**
калаçнă